

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-24>

УДК 336.24+ :687.55

ПЕЛИК Леся

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-3365-0312>

e-mail: lpelyk@gmail.com

САПОЖНИК Дмитро

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-1125-8571>

e-mail: dimalv.ua@gmail.com

РОЛЬ МИТНИХ ОРГАНІВ І ПРОЦЕДУР МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКИ НА РИНКУ ПАРФУМЕРНО-КОСМЕТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

В роботі розглянуто питання ролі митних органів та здійснюваних ними під час професійної діяльності процедур митного оформлення у формуванні безпеки на ринку парфумерно-косметичної продукції. Показано, що незважаючи на мінливу геополітичну, економічну і торговельну обстановку на світовій арені, митні та правоохоронні органи постійно повинні проводити ефективну роботу з виявлення та припинення злочинів, які можуть завдати шкоди економічній безпеці України.

Ключові слова: парфумерно-косметична продукція, безпека, митні органи, митне оформлення.

PELYK Lesya, SAPOZHNYK Dmytro

Lviv University of Trade and Economics

THE ROLE OF CUSTOMS AUTHORITIES AND CUSTOMS CLEARANCE PROCEDURES IN THE FORMATION OF SECURITY IN THE MARKET OF PERFUMERY AND COSMETIC PRODUCTS

One of the main tasks facing the customs authorities in ensuring the economic security of the State is: replenishment of the State budget revenues in full in accordance with the State Customs Service's planned task, which is the fiscal function of the customs authorities; protection of the national producer and the domestic market from unfair foreign competition; customs control, especially in terms of movement of goods, with a view to detecting the facts of illegal import/export and smuggling. The article presents the results of the study of the role of customs authorities and the customs clearance procedures carried out by them in the course of their professional activities in the formation of security in the market of perfumery and cosmetic products. It is shown that despite the changing geopolitical, economic and trade situation on the world stage, customs and law enforcement authorities should constantly carry out effective work to detect and suppress crimes that may harm the economic security of Ukraine. The issue of safety of perfume and cosmetic products is also relevant in terms of harm to consumer health, as the safety of these products depends on the composition, quality of the initial components, technological process of production, storage and sale conditions, and consumption conditions. At each stage of the life cycle, physical and chemical processes may occur in the FCP that cause changes that are hazardous to human health. Therefore, to verify the safety of products (in particular, cosmetics), a set of various tests is carried out. Accordingly, the issue of the role and functions of customs authorities in ensuring the safety of perfumes and cosmetics is becoming more relevant in order to increase the efficiency of control over the customs value of certain goods imported into the customs territory of Ukraine and to ensure a uniform approach when deciding on their customs value. It is concluded that customs authorities are state institutions with a high potential for developing equipment in ensuring the economic security of the country, striving for constant mutual exchange of experience and for improving professional qualifications

Keywords: perfumery and cosmetic products, safety, customs authorities, customs clearance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Державна митна служба України (надалі – ДМСУ) виконує низку функцій, що впливають на стан економіки та розвитку зовнішньоторговельної діяльності держави за допомогою різних інструментів та інститутів, таких як справляння митних платежів, здійснення митного контролю та порушення кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення, у межах своєї компетенції.

Відповідно до Антикорупційної програми [1] та Плану реформування ДМСУ на 2024-2030 рр. [2] передбачено забезпечення подальшого вдосконалення інструментів адміністрування і найефективніше їхнє використання під час розв'язання соціально-економічних і політичних завдань держави, зокрема таких, як: розвиток зовнішньоекономічної діяльності, розширення зовнішньоторговельних зв'язків та інтеграція національної економіки у світову економіку; захист ринку, товаровиробника і стимулювання розвитку економіки; забезпечення економічної, соціальної, екологічної безпеки. Усе це впливає безпосередньо на реалізацію функціональних складових економічної безпеки держави [3-5]. Одними з основних завдань, що стоять перед митними органами при забезпеченні економічної безпеки держави, є:

1) поповнення дохідної частини державного бюджету в повному обсязі відповідно до планової задачі ДМСУ, якою є фіскальна функція митних органів;

2) захист національного виробника та внутрішнього ринку від недобросовісної іноземної конкуренції;

3) митний контроль, особливо в частині переміщення товарів, з метою виявлення фактів незаконного ввезення/вивезення та контрабанди.

Зазначене передбачає основні напрями діяльності митних органів України, зокрема: розвиток партнерських взаємовідносин з учасниками зовнішньо-економічної діяльності та підвищення ефективності митного контролю; забезпечення належної правової діяльності ДМСУ і однакового застосування митного законодавства; кардинальну модернізацію інформаційної системи та технічне оснащення митних органів країни; забезпечення ефективного контролю за діяльністю ДМСУ. Вирішення поставлених перед митними органами завдань дасть змогу забезпечити всебічне сприяння розвитку торгівлі, прискорення товарообігу та розширення зовнішньоторговельних зв'язків України.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Парфумерно-косметична продукція є значущим об'єктом міжнародної купівлі-продажу, а отже, об'єктом митної діяльності. Ринок парфумерно-косметичної продукції (далі – ПКП) в Україні ще декілька років тому розвивався доволі швидкими темпами. Тільки з 2018 р. до 2022 р. він додавав у зростанні по 20% і в 2023 році становив би, за оцінкою Асоціації «Парфумерія та косметика України». (далі – АПКУ), \$4,3 млрд [6; 7]. Тільки за перший квартал 2022 р. в країну було ввезено ПКП (група 33 Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності (далі – ТН ЗЕД)) на суму понад \$353,5 млн. При цьому фахівці АПКУ вважають, що український ринок парфумерії та косметики, незважаючи на високі темпи щорічного приросту, ще далекий від насичення. Його потенційна ємність оцінюється за обсягом ринку восьмою в Європі після Німеччини, Франції, Великої Британії, Італії, Іспанії та РФ [8].

До основних тенденцій національного парфумерно-косметичного ринку відносяться: зростаючі компетентність і вимогливість споживачів; інноваційність парфумерно-косметичної продукції; збільшення частки інтернет-торгівлі; перерозподіл покупців між сегментами; посилення конкуренції та зменшення частки прямого продажу; часто надання переваги парфумерно-косметичним товарам вітчизняного виробництва; збільшення попиту на багатofункціональну косметику та косметику, призначену для боротьби зі старінням шкіри; використання концепції натуральності; використання концепції натуральних товарів; збільшення кількості покупців. Проте впізнаваність бренду також має великий вплив на поведінку покупців, з іншого боку, в міру насичення ринку косметики та парфумерії споживач стає дедалі більш поінформованим.

Проте, у зв'язку зі збільшенням імпорту парфумерно-косметичних товарів збільшується ризик порушення митних правил, пов'язаний з недостовірним декларуванням і заниженням митної вартості. Важливу роль у виявленні порушень і злочинів та їх профілактиці відіграє митна експертиза. Митне експертне дослідження виконується в експертно-криміналістичних службах за вказівкою митних органів і вирішує завдання, спрямовані на діагностику, ідентифікацію об'єктів експертизи та експертну профілактику.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою роботи було вивчення та аналіз проблем на ринку парфумерно-косметичної продукції. Особливу увагу в роботі приділено питанням безпеки парфумерно-косметичної продукції (далі – ПКП), що ввозиться на територію України, і діяльності митних органів щодо забезпечення безпеки відповідно до реалізації завдань вище зазначених документів. Проблема безпеки ПКП досліджували з двох точок зору:

1) *економічної безпеки*, що стосується проблем заниження вартості, недостовірного декларування та фальсифікації ПКП;

2) *безпеки з погляду завдання шкоди здоров'ю людини та введення в оману споживача ПКП*.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

З кожним роком зростають обсяги споживання дорогої парфумерії та косметики, імпортованої з різних країн світу. На парфумерному ринку домінує Франція, на частку якої припадає 80-90% усього ринку великих регіональних центрів. Частка імпорتنної косметичної продукції загалом оцінюється в 60-70%. За даними міжнародного дослідницького агентства *Euromonitor International* Україна винятком не є, оскільки в більшості країн продукція великих міжнародних компаній займає від 50-70% національного ринку [9]. Понад третину українського ринку ділять між собою вісім міжнародних компаній: *P&G Co*, *L'Oreal Group*, *Beiersdorf AG*, *Colgate-Palmolive Co*, *Unilever Group*, *Henkel KgaA*, *Oriflame International SA* та *Gillette Co*.

Деякі відомі торгові марки відкрили свої представництва: *Chanel*, *Clarins Group* (марки *Clarins*, *Thierry Mugler*), *Estee Lauder* (марки *Estee Lauder* і *Clinique*), *Cosmopolitan Cosmetics* (марки *Gucci* і *Escada*), *Antonio Puig* (марки *Paco Robanne* і *Carolina Herrera*), що виробляють товари класу «люкс». Не кажучи вже про виробників відомих у світі торгових марок у сегментах «мідл-маркет» і «мас-маркет», які планували до початку повномасштабного вторгнення навіть відкрити свої виробництва.

Економічні аспекти проблеми безпеки ввезеної в Україну ПКП засновані на питанні фальсифікації продукції. Фальсифікація продукції існує в будь-якій галузі промисловості. Підробка

особливо поширена там, де присутня маса торгових посередників. Не вільний від фальсифікатів і ринок ПКП.

В Україні і на сьогодні немає точних відомостей про те, скільки фальсифікованої продукції проходить через парфумерно-косметичний ринок. За підсумками голосування, яке проводили на галузевому порталі www.intercharm.net, 31% респондентів вважає, що сьогодні на парфумерно-косметичному ринку присутні до 50% фальсифікованої продукції; 29% вважають, що частка підробленої продукції перевищує 50%. На думку учасників голосування, найбільше підробляють парфумерію – так вважають 49% опитаних. За нею йде декоративна косметика – 22% опитаних, засоби для догляду за волоссям – 17%, засоби для догляду за волоссям – 2%. Зрозуміло, ці цифри не можна вважати такими, що відображають повну картину, але такою є думка виробників косметики і парфумерії, представників оптової та роздрібною торгівлі [10].

Серйозна проблема ринку ПКП – контрафактна продукція. Вона, як правило, реалізується через дрібнороздрібну і лоткову мережу, ринки. На думку експертів, контрафактна продукція принципово відрізняється від так званої неякісної, оскільки виготовлена на достатньо пристойному рівні. Відрізнити контрафакт від оригіналу може тільки фахівець. Якщо раніше, наприклад, під час виготовлення пакувальної тари для фальшивок застосовували пластмасу дешевших марок, то зараз виявити копію дають змогу лише окремі деталі (колір етикетки, ширина смуг на малюнку, друк маркувального тексту).

Для пересічного покупця відмінним фактором може слугувати лише ціна продукту. Ціна дорогих фірмових парфумів складається так само, як і ціна предметів розкоші: 15% коштують власне парфуми, а 85% – плата за бренд. Виробник не зацікавлений у низьких цінах на свій товар, оскільки покупцями парфумерії класу «люкс» є люди, які мають вищий середній достаток. Висока ціна парфумів – це частина їхнього іміджу.

Але більшість покупців не може собі дозволити дорогу парфумерію. Вони купують здебільшого парфуми, креми та косметику категорії мас-маркет або дорожчий міدل-маркет. Але вони хотіли б купувати парфуми-люкс, якби ціни не так кусалися. Саме на таких покупців розраховані підробки дорогих марок парфумів. Попит на ті чи інші модні найменування уважно вивчають, а потім замовляють підробки, переважно в Туреччині або країнах Південно-Східної Азії.

Існують три види підробок парфумерії: *копія*, *версія* та *імітація*.

Копія повністю повторює оригінал: запах, флакон, упаковка і назва ідентичні. Це фальшивка, яку продають як оригінал. Виробництво і продаж копій переслідуються законом.

Версія імітує запах оригінальних парфумів, але розливається у флакони, не схожі на фірмові. Звичайно, версії виробляють не з дорогих компонентів і вишуканий аромат оригіналу при цьому втрачається, але приблизна схожість залишається.

Імітація дуже схожа на фірмовий продукт. Зовнішній вигляд, дизайн, упаковка такі самі. Тільки в назві змінюється одна або дві літери. Наприклад, у продажу можна побачити безліч імітацій, що використовують фірмовий стиль *Hugo Boss*. Перше, що впадає в око при погляді на такий товар, – це слово *Boss*. Воно-то й визначає вибір покупця. Усе, що написано на зворотному боці упаковки дрібним шрифтом, уже не береться до уваги. Головне – ціна в 10 разів нижча, ніж в оригіналу.

Версії та імітації – це легальні, дозволені законом підробки. Вони по-справжньому не становлять конкуренції оригінальним парфумерним товарам. Виробники версії чесно зізнаються, що це не фірмові парфуми, а їхня інтерпретація для тих, кому оригінал не «по кишені».

Утім, фальшиві парфуми, як правило, не продаються в парфумерних магазинах. Місце їхньої реалізації – це ринки і торгові намети. І підробляють приблизно тільки 10-20 наймодніших на даний момент найменувань. Просто треба пам'ятати, що на справжньому парфумі не зекономити. Дешево може коштувати тільки підробка.

Найчастіше «сірі» парфуми завозяться до нас із Малайзії та Арабських Еміратів. Великим дистриб'юторам легальної парфумерії така ситуація навіть вигідна. Це дає їм змогу тримати ціни на свою продукцію на високому рівні. Звичайна націнка на парфуми може становити 120-150%. Тоді як у великих магазинах ціни на парфуми відомих марок штучно тримаються на одному рівні, на будь-якому ринку можна придбати такий самий флакон у кілька разів дешевше. Різниця в ціні за 100 мл флакон парфумів на ринку і у великому торговому центрі може сягати 100-150%.

Близько 70% неякісної та підробленої парфумерії надходить до України через Одесу і, частково, Ригу. У ці портові міста стікається майже весь контрафакт із країн Південно-Східної Азії. Разом із легальним ввезенням товарів ця парфумерія осідає на складах переважно фірми «Селдіко», а вже звідти за підробленими документами подорожує далі. Значна маса контрафактної ПКП (її обсяг оцінюють як 10-20%) донедавна надходила також із Білорусії. За даними експертів, за допомогою «сірих схем» в Україну ввозиться 15-25% парфумерії та косметики [4; 5].

Проблема безпеки ПКП актуальна і з погляду завдання шкоди здоров'ю споживача, оскільки безпека цих товарів залежить від складу, якості вихідних компонентів, технологічного процесу отримання, умов зберігання та продажу, умов споживання. На кожному етапі життєвого циклу в ПКП можуть протікати фізико-хімічні процеси, які спричиняють зміни, небезпечні для здоров'я людини. Тому для перевірки безпеки продукції (зокрема, косметичної) проводять комплекс різних випробувань. Усі косметичні виробни

являють собою складну, багатокомпонентну систему, до складу якої входять жири, структуроутворювальні, поверхнево-активні речовини, емульгатори, наповнювачі, барвники, спеціальні добавки (антимікробні, фотозахисні, антиокислювальні, антиокислювачі та ін.), біологічно активні речовини (вітаміни, екстракти трав, колаген), ароматизатори. З метою забезпечення випуску високоякісної продукції, безпечної для споживача, необхідна ретельна оцінка їх токсикологічних властивостей. У програму токсикологічних досліджень входить дослідження як інгредієнтів косметичних засобів, так і готової продукції з урахуванням її призначення та умов застосування.

У зв'язку з високою біологічною активністю косметичних засобів, можливістю проникнення їх в організм людини через шкіру і слизову оболонку, а також їх подальшим впливом на організм, косметичні засоби необхідно піддавати клінічним випробуванням, з метою встановлення їх нешкідливості для людини. Клінічні випробування проводять на добровольцях-пробантах, тільки за позитивних результатів хімічних, мікробіологічних і токсикологічних випробувань. Оцінка безпеки заснована на впливі засобу на шкіру і на загальний стан людини. Питання про безпеку косметичного засобу для широкого застосування вирішується тільки після позитивних результатів усіх досліджень.

У Європі та Америці до недавнього часу виробники косметики не повинні були зазначати в переліках інгредієнтів склад парфумерних композицій. Однак виявилось, що ефірні олії, які додають у композицію, спричиняють алергічну реакцію. Наприклад, у Великій Британії при перевірці складів 347 косметичних засобів, присутніх на ринку країни виявили, що 3% засобів містять понад 15 алергенів, 24% – 11-15 алергенів, 50% – 6-10 алергенів і лише 1% не містить жодного алергену. У зв'язку з цим Європейський Союз запровадив поправку до Косметичних директив, де було визначено 26 алергенів, виявлених у косметичці, та ухвалив вимогу щодо зазначення інформації про них у списку інгредієнтів, якщо їхня сумарна концентрація перевищує певні значення: 0,001% для засобів, що залишаються на шкірі, та 0,1% для засобів, що їх потрібно змивати [12].

Різні види парфумерних виробів та косметичних засобів мають різний хімічний склад і відповідно різні механізми впливу на шкіру. Так, зволожувальний крем містить речовини, що перешкоджають випаровуванню води та зневодненню епідермісу. Його використання перед виходом на вулицю за низьких температур збільшує ризик переохолодження та обмороження. Для догляду за всіма типами шкіри в холодний сезон рекомендується використовувати креми-муси або гелі для вмивання, а на ніч рекомендується наносити живильний бальзам і крем-маски. Існують і спеціальні зігрівальні креми, що утворюють на шкірі щільну захисну плівку. Використання кремів, що містять гіалуронову кислоту за високої вологості повітря, сприяє збільшенню вмісту води в роговому шарі епідермісу, поглинанию вологи з повітря, водночас з поверхні шкіри знижується випаровування води.

Слід зазначити, що деякі типи шкіри можуть реагувати на одночасне використання косметики з хімічним складом і натуральними косметичними засобами. Вміст олій у кремах може коливатися від 3-5 %, якщо це легкі крем-гелі, і до 70 % у масажних і захисних «зимових» кремах. Залежно від хімічного складу олій може зменшитися або зрости втрата шкірою вологи, змінитися проникаюча здатність захисного бар'єру шкіри для доступності інших інгредієнтів.

Безпека ПКП для здоров'я споживачів підтверджується на підставі мікробіологічних, фізико-хімічних, клінічних і токсикологічних випробувань, але в Україні ПКП, у т. ч. імпортна, не підлягає обов'язковій сертифікації відповідності. Наразі в умовах реформи з технічного регулювання Наказом ДП "УкрНДНЦ" №198 від 21.12.2015 року прийнято національний стандарт ДСТУ EN ISO 22716:2015 «Косметика. Належна виробнича практика (GMP). Настанова з належної виробничої практики», що є ідентичним стандарту EN ISO 22716:2007. Нормативний документ визначає необхідність проведення фізико-хімічних, мікробіологічних, клінічних і токсикологічних досліджень (випробувань) для встановлення відповідності (невідповідності) косметики встановленим вимогам. Під час лабораторних досліджень засіб вивчається (апробується) таким чином, що він впливає на організм людини в єдиному числі за комфортних мікрокліматичних умов. Однак насправді організм людини піддається багатокомпонентному впливу хімічних речовин як тих, що містяться в косметичці, так і інших чинників (хімічних, кліматичних, виробничих тощо), які можуть змінювати заявлені виробником характеристики. Це може призвести до утворення нових хімічних сполук, які в сукупності з іншими факторами природного, побутового та виробничого середовища можуть призвести до несприятливого впливу косметики і сприяти виникненню захворювань (табл. 1).

Різні виробники для одних і тих самих видів косметичної продукції іноді рекомендують різні схеми її застосування. До теперішнього часу не розроблено гігієнічно обґрунтованої схеми застосування різних видів косметики (креми, муси, маски та ін.), послідовності їх використання, часу перебування на шкірі, способу видалення тощо. Тому згаданий вище нормативний документ мав на меті впорядкувати наявну нормативно-правову базу; зняти надлишкові та переглянути застарілі обов'язкові вимоги, що містяться в стандартах та інших документах; провести прийнятну для національної економіки гармонізацію з міжнародними нормами, а технічне регулювання косметичної продукції (без парфумерної) в Україні перебуває в процесі активної гармонізації із законодавством ЄС.

Таблиця 1

Вплив на організм людини факторів зовнішнього оточення

№	Фактори впливу	Ефект впливу на організм людини
1	Фізичні фактори	Перешкоджання потовиділенню, перегрівання організму Замерзання води, що міститься в кремі. Обмороження окремих ділянок шкіри, обвітрювання шкіри. Збільшення вмісту води в роговому шарі шкіри, осадження води з повітря. Перешкоджання потовиділенню, перегрівання організму За низької вологості повітря «витагує» вологу з глибоких шарів шкіри, посилюється пересихання глибоких шарів епідермісу. Сприяє висушуванню шкіри
2	Хімічні фактори	Утворення нових хімічних сполук. Подразнювальний ефект, алергічні реакції, дерматити.
3	Біологічні фактори	Розвиток гнійносептичних захворювань шкіри, запалення Алергічні реакції, дерматити
4	Фізичні фактори	Перешкоджання потовиділенню, перегрівання організму. Подразнювальний ефект, алергічні реакції, дерматити
5	Хімічні фактори	Утворення нових хімічних сполук. Деякі типи шкіри можуть мати подразнення та алергічну реакцію Утворення нових хімічних сполук. Подразнювальний ефект, алергічні реакції, дерматити
6	Біологічні фактори	Розвиток гнійносептичних захворювань шкіри, запалення
7	Фізичні фактори	Утворення нових хімічних сполук, вплив на шкіру. Подразнення, алергічні реакції, дерматити.
8	Хімічні фактори	Седиментація хімічних речовин, утворення нових хімічних сполук з новими хімічними речовинами, що містяться в косметиці, алергічні реакції, дерматити
9	Біологічні фактори	Седиментація біологічних речовин. Алергічні реакції, дерматити

Джерело: узагальнено авторами.

Відповідно актуалізується питання ролі та функцій митних органів у забезпеченні безпеки ринку ПКУ. Парфумерія та косметика обкладаються одними з найвищих митних зборів – 15%, до них ще додається податок на додану вартість – 20%, тому імпортери цих товарів часто йдуть на те, щоб знизити митну вартість або використати іншу схему «сірого завезення». З метою підвищення ефективності контролю митної вартості окремих товарів, що ввозяться на митну територію України, і забезпечення однакового підходу під час ухвалення рішення про митну вартість, ДМСУ розроблено довідкову інформацію про парфумерно-косметичні товари, що класифікуються відповідно до ТН ЗЕД у товарних позиціях 3303, 3304, 3305, 3306, 3307. Наведена нижче інформація узагальнена за матеріалами, розміщеними на *web*-сторінках WikiLegalAid (<https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>).

Товарна позиція 3303. До товарів, що класифікуються в товарній позиції 3303 ТН ЗЕД, належать парфуми в рідкій формі, у вигляді крему, а також туалетна і парфумована вода. Основою для виробництва рідкої парфумерної продукції є висококонцентрований етиловий спирт, у якому розчиняють ефірні олії, квіткові екстракти або суміші синтетичних запашних речовин. Парфуми, парфумована і туалетна вода відрізняються концентрацією ефірних олій і запашних речовин – найбільший вміст запашних речовин у парфумах, найменший – у туалетній воді. Необхідно зазначити, що під час виробництва парфумованої продукції для аромату в основному використовують синтетичні запашні речовини. Натуральні ефірні олії використовують тільки під час виробництва дорогих парфумів ексклюзивних марок.

Ринок парфумерної продукції представлений значним розмаїттям ввезеної продукції. Поряд із парфумерією селективних марок (дорога, ексклюзивна парфумерія класу «люкс») ввозяться дешевші товари відомих торговельних марок, так званого класу «мідлмаркет» (*midll-market*) і «мас-маркет» (*mass-market*). Тому при здійсненні митного контролю парфумерної продукції з метою ідентифікації товарів селективних марок, а також класів «мідл-маркет» і «мас-маркет» слід звертати увагу на такі параметри:

- країна-виробник, адреса і штрих-код на упаковці;
- колір рідини (як правило, дорогі парфуми мають натуральні відтінки або нейтральні відтінки різних кольорів);
- упаковка (найчастіше парфумерна продукція класу «люкс», упакована в картонні коробки, обгортається целофановою плівкою, на місці склеювання якої ставлять фірмовий знак компанії-виробника або наліпку з контактними даними виробника чи дистриб'ютора).

З усіх видів парфумерної продукції найбільшу вартість мають парфуми, потім – парфумована вода; найменшу вартість має туалетна вода. Найдорожча парфумерія належить до класу "люкс", її вартість, як правило, вища, ніж продукції класів «мідл-маркет» і «мас-маркет». Орієнтовна вартість парфумів становить: клас «мідл-маркет» – від \$25/кг; клас «мас-маркет» – від \$10/кг; невідомі марки виробництва країн Західної та Східної Європи, країн Балтії, країн Південно-Східної Азії та Близького Сходу, а також країн СНД – від \$5/кг. Орієнтовна вартість парфумованої та туалетної води становить: клас «мідл-маркет» – від \$10/кг; клас «мас-маркет» – від \$5/кг, невідомих марок виробництва країн Західної та Східної Європи, країн Балтії, країн Південно-Східної Азії та Близького Сходу, а також країн СНД – від \$3/кг.

Товарна позиція 3304. До товарів, що розглядаються, які класифікуються в товарній позиції 3304 ТН ЗЕД належать: засоби для макіяжу губ (губна помада у твердому та рідкому вигляді, олівці для губ, блиск, бальзами, скраби для губ тощо); засоби для макіяжу очей (тіні та туш для очей, олівці для фарбування брів, рідка підводка для очей тощо); засоби для манікюру і педикюру (лаки для нігтів, засоби полірування

нігтів, склади для видалення лаку, засоби видалення задилок, засоби для видалення лаку; засоби для манікюру та педикюру (лаки для нігтів, засоби полірування нігтів, засоби для видалення лаку, засоби для видалення задилок та інші засоби); пудра для обличчя (зокрема, компактна), присипки для дітей, інші пудри; інші косметичні засоби та засоби догляду за шкірою (крім медикаментозних): грим, косметичні креми, кольдкреми, креми для макіяжу, креми для чищення (змивання), поживні креми (зокрема такі, що містять бджолине маточне молочко), тонізуючі лосьйони, бар'єрні креми від подразників, креми від засмаги та для засмаги, засоби проти прищів та вугрів (окрім медикаментозних), туалетний винний оцет із висушеним спиртом, вазелін, розфасований для роздрібного продажу, та ін.

Вартість перелічених товарів залежить насамперед від торгової марки та країни походження. Виходячи з цих критеріїв, косметичні товари відомих торговельних марок теж можна поділити на три основні категорії: ексклюзивна косметика класу «люкс», косметика класу «мідл-маркет» і класу «мас-маркет», що виготовляється переважно в країнах Західної Європи, у США та Японії. Крім косметики відомих марок у країнах Західної Європи випускають косметику невідомих марок, вартість якої може бути нижчою за ціни класу «мас-маркет». Дешеву косметику виробляють у країнах Східної Європи, країнах Південно-Східної Азії та Близького Сходу, а також у країнах СНД.

Орієнтовна вартість косметики становить:

✓ клас «мідл-маркет»: засоби для макіяжу губ і очей – від \$25/кг; пудра – від \$15/кг; засоби для манікюру і педикюру – від \$12/кг; інші косметичні засоби – від \$12/кг;

✓ клас «мас-маркет»: засоби для макіяжу губ і очей – від \$15/кг; пудра – від \$8-10/кг; засоби для манікюру і педикюру – від \$8-10/кг; інші косметичні засоби – від \$8-10/кг.

Орієнтовна вартість косметичних товарів невідомих торговельних марок виробництва країн Західної та Східної Європи, країн Балтії, країн Південно-Східної Азії та Близького Сходу, а також країн СНД – не менш як \$3-5/кг (при цьому дорожчим товаром зазвичай є засоби для макіяжу губ і очей).

Товарна позиція 3305. До товарів, що класифікуються в даній товарній позиції, належать шампуні, що містять мило або інші органічні поверхнево-активні речовини, а також ті, що містять допоміжні фармацевтичні або дезінфекційні компоненти, засоби для перманентного закручування або розпрямлення волосся, лаки для волосся, діамантини, олію для волосся, креми, помади та фіксуючі засоби для укладки волосся, барвники та освітлювачі для волосся, бальзами для обполіскування волосся та ін. Здебільшого в країну ввозять засоби для волосся таких марок, як *Palmolive, Schauma, Seborin, Nivea, Head&Shoulders, Timotei, Pontine, San-Silk, Elseve, Wella, Londa, Live, Palette, Taft* тощо, що виготовляються у Франції, Англії, Німеччині, Іспанії, Італії, Греції, Нідерландах, Словенії, Угорщині, Румунії, США, Польщі та Туреччині і які умовно можна віднести до класу «мас-маркет». Вартість розглянутих товарів може коливатися залежно від виду товарів, торговельної марки, країни походження, ємності та виду упаковки.

Найдешевшим товаром є шампуні для волосся, їхня вартість становить \$1,1-4/кг. На вартість шампунів впливає наявність різних добавок, у тому числі фармацевтичних складових. Вартість таких шампунів може становити \$5-13/кг. Дорожчим товаром є фарби для волосся, їхня вартість коливається від \$2 до \$8/кг. При цьому вартість залежить від торгової марки і країни походження (найдешевші з Болгарії, Туреччини, країн СНД, країн Південно-Східної Азії), а також стійкості фарби і компонентів, що входять до неї. Вартість лаків і лосьйонів для волосся становить \$3-7/кг. Водночас в незначних кількостях ввозяться засоби для волосся відомих торговельних марок, які можна віднести до класу «люкс», вартість яких становить \$5-15/кг. У цьому класі, як правило, найдешевшим товаром також є шампуні, а дорожчими – лосьйони, лаки та інші засоби для волосся (наприклад, парфумована вуаль для волосся, вартість якої може становити \$30/кг і більше).

Товарна позиція 3306. До товарів, що класифікуються в цій товарній позиції, належать зубні пасти, засоби для чищення для зубів і зубних протезів, еліксири для полокання і запашні склади для порожнини рота. Засоби для гігієни порожнини рота ввозяться переважно виробництва Англії, Німеччини, Польщі, Бразилії, Туреччини, США, Болгарії, Румунії, Індії, Китаю, окремих країн СНД. Їхня орієнтовна вартість становить \$1,5-5/кг. При цьому в перерахованих країнах засоби гігієни для порожнини рота виробляють як невідомих марок, так і під відомими марками транснаціональних компаній, що відповідно впливає на ціну.

Вартість засобів для зубів, крім торгової марки і країни виробництва, залежить також від компонентів, що входять до їхнього складу. Зокрема, найдешевші зубні пасти виробляють на крейдяній основі і можуть містити ще кальцій і фтор. Зубні пасти середнього класу крім крейди, кальцію і фтору містять екстракти лікувальних трав. Зубні пасти високого класу виготовляють на пом'якшеній абразивній основі і містять антибактеріальні компоненти (наприклад, триклозан) та інші добавки. Такі пасти дорожчі, ніж на крейдяній основі, у 2 рази і більше. У незначних кількостях ввозяться засоби для чищення зубів, що належать до високого класу, вартість яких може становити приблизно \$10/кг.

Товарна позиція 3307. До розглянутих товарів, що класифікуються в даній товарній позиції, відносяться креми і піни для гоління, що містять мило або інші органічні поверхнево-активні речовини, лосьйони після гоління, дезодоранти і антиперспіранти індивідуального призначення, склади для прийняття ванн, засоби для видалення волосся.

Перераховані товари ввозяться виробництва Англії, Франції, Німеччини, Італії, Італії, США, Нідерландів, Польщі та Болгарії і розраховані в основному на середнього споживача. Вартість товарів цієї

групи становить: склади для прийняття ванн – від \$1,5 до \$7 /кг, засоби для гоління – від \$2 до \$15 /кг, дезодоранти й антиперспіранти – від \$1,5 до \$10 /кг. При цьому розглянуті товари можуть різнитися за ціною залежно від складу, ємності та виду упаковки, а також якісних характеристик. Наприклад, серед дезодорантів і антиперспірантів найдешевшими є аерозольні, роликкові дезодоранти та у вигляді олівців, а найдорожчими – антиперспіранти, виготовлені на гелевій і кремевій основі. В країну ввозяться також засоби для гоління, склади для ванн, дезодоранти й антиперспіранти відомих торгових марок, вартість яких становить від \$15/кг і вище.

Останнім часом у засобах масової інформації дуже часто порушується питання про захист об'єктів, що містять складові та ознаки інтелектуальної власності. Однією з умов вступу України до Світової організації торгівлі було підвищення ефективності заходів щодо захисту прав власників торговельних знаків. В Україні ухвалено чимало законів, покликаних захищати споживачів і виробників від піратської та фальсифікованої продукції. Ще у 1993 р. було ухвалено закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [13], що відповідає світовим стандартам щодо законодавчого регулювання прав інтелектуальної власності. Однак чинне законодавство не завжди перешкоджає піратському використанню чужих знаків. Незаконне використання товарних знаків досягло в Україні небезпечних масштабів – в окремих секторах ринку частка нелегального обороту дорівнює 85% [3; 7].

Як свідчить світова практика, порушення прав власників інтелектуальної власності можна відстежити з моменту проходження товару через кордон під час митного оформлення вантажу. Для цього структури ДМСУ ведуть реєстр об'єктів інтелектуальної власності, в якому значиться понад 150 товарних знаків, у тому числі й найбільших виробників ПКП. У разі виявлення під час здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що мають ознаки контрафактних, митні органи вживають заходів відповідно до порядку, встановленого ст. 398-401 Митного кодексу України.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На підставі вищевикладеного можна зробити наступні висновки. Ринок ПКП розвивається швидкими темпами і нині його обсяг становить понад \$4 млрд, що спонукає виробників та дистриб'юторів до пошуку нових ринків та аудиторій збуту власної продукції. Експерти оцінюють потенційну ємність досліджуваного ринку в \$15-17 млрд. У зв'язку з цим збільшується ймовірність зниження рівня безпеки ввезеної в Україну ПКП. З погляду економічної безпеки, проблемою є ввезення фальсифікованих і контрафактних товарів (15-25% відсотків обсягу ввезеної продукції). Основними порушеннями під час митного оформлення є заниження митної вартості та недостовірне декларування. Крім того, збільшення обсягів ввезення дешевої парфумерії та косметики невідомих марок виробництва країн Південно-Східної Азії та Близького Сходу, країн Балтії та СНД, Західної та східної Європи спричиняє зростання ризику заподіяння шкоди здоров'ю споживача, тому що в не підтверджених нормативними вимогами сировині та готовому продукті можуть міститися компоненти, небезпечні для здоров'я і життя людини.

Митні органи вживають заходів щодо запобігання ввезенню на територію України контрафактної та потенційно небезпечної ПКП відповідно до митного законодавства. Це контроль митної вартості товарів групи 33 ТН ЗЕД, заявлених при декларуванні відомостей про здійснення санітарно-епідеміологічного контролю (гігієнічних сертифікатів, посвідчень про реєстрацію в Міністерстві охорони здоров'я України тощо). Це ведення реєстру об'єктів інтелектуальної власності та інші заходи. Усі ці заходи приносять позитивний результат. За деякими оцінками обсяги «сірого ринку» за останні роки мають тенденцію до зниження. Хоча, на думку авторів, говорити про те, що перемогла «чистота виробництва» поки що зарано.

Вважаємо, що важливим напрямком на шляху перетворення ринку ПКП на цивілізований є розвиток конструктивного діалогу між митними відомствами та учасниками ринку. Тенденція ринку ПКП така, що він укрупнюється, понад третину його обсягу ділять між собою вісім міжнародних компаній, деякі відомі торговельні марки відкрили або планували відкрити свої представництва в Україні (наприклад – Chanel, Estee Lauder, Antonio Puig та ін.). Великі західні компанії також показували зацікавленість у виробленні чесних правил гри на парфумерно-косметичному ринку і виявляли прагнення до співпраці у цьому напрямку з митними органами.

Ще одним захистом від проникнення на вітчизняний ринок неякісної та небезпечної для здоров'я споживачів продукції з-за кордону покликаний стати, на нашу думку, Національний (Державний) технічний регламент на ПКП, розроблення проєкту якого повинно бути нарешті закінчено та представлено на обговорення АПКУ та розгляд Держспоживстандартом України. Технічний регламент має систематизувати й упорядкувати наявну нормативно-правову базу, зняти надлишкові та переглянути застарілі обов'язкові вимоги, що містяться в Державних стандартах і Санітарних правилах і нормах, і провести прийнятну для української економіки гармонізацію з європейськими та міжнародними нормами.

Незважаючи на мінливу геополітичну, економічну і торговельну обстановку на світовій арені, митні та правоохоронні органи перманентно повинні проводити ефективну роботу з виявлення та припинення злочинів, які можуть завдати шкоди економічній безпеці України.

При забезпеченні митними органами економічної безпеки виникає необхідність у розвитку та модернізації ДМС України через розширення застосування інформаційних технологій та також залучення розробок в царині штучного інтелекту з метою підвищення об'єктивності процедурної діяльності під час митного оформлення товарів та виконання митних формальностей. Важливим напрямком удосконалення діяльності митної служби щодо забезпечення економічної безпеки України стане тісніша взаємодія країн Європейського Союзу у частині забезпечення однакового або порівнянного рівня митного адміністрування на всьому периметру митного кордону України.

Таким чином, митні органи – це державні органи, що мають високий потенціал для розвитку оснащення в забезпеченні економічної безпеки країни. ДМС України разом із аналогічними національними структурами інших держав повинна прагнути до постійного взаємного обміну досвідом та постійно співпрацювати з іншими національними органами, надаючи їм допомогу та підтримку, включно із обміном фахівцями та представниками з поповнення спеціалізованих знань та навичок, а також з метою підвищення професійної кваліфікації.

У зв'язку зі швидким розвитком споживчого ринку парфумерно-косметичної продукції, появою великої кількості виробників і постачальників, невідомих раніше, виникає потреба в розробленні заходів щодо захисту споживчого ринку країни від імпорту недоброякісних, шкідливих і небезпечних парфумерно-косметичних товарів. Тому проведення митної експертизи парфумерно-косметичної продукції є актуальним напрямом.

Література

1. Антикорупційна програма Державної митної служби України на 2023-2025 рр. Наказ ДМСУ від 31.05.2023 р. № 236. URL: <https://customs.gov.ua/antikoruptionsiina-programa>.
2. План реформування ДМСУ на 2024-2030 рр. Наказ ДМСУ від 24.05.2024 р. № 686. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>.
3. Тертична А., Найденко О. Роль митних органів у забезпеченні митної безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. N 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-63/>
4. Литвинова Є. В. Поняття та функції митно-тарифного механізму в умовах сталого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Вип. 6(86). С. 69-73. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-6-10>.
5. Miloshoska D, Reckoski R, Smilkovski, I. Security role of the customs administration in the international trade. *HORIZONS.A*. 2016. 20. DOI:[10.20544/HORIZONS.A.20.1.17.P09](https://doi.org/10.20544/HORIZONS.A.20.1.17.P09)
6. Ігнашкіна Т. Б., Душина Л. М., Москалець Т. А. Світовий ринок парфумерно-косметичної продукції: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. Вип. 41. С. 87-93. <https://doi.org/10.32843/infrastruct41-14>.
7. Пархоменко Н. О., Денисюк О. В. Тенденції розвитку світового та українського ринків косметичних виробів (in English). *Modern Economics*. 2023. № 38 (2023). С. 125-131. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-19).
8. Turcu O., Brancu, Cristian. The Impact of the Beauty Industry on the Economic Growth at the European Union Level. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*. 2023. 17. 468-474. DOI: <https://doi.org/10.2478/picbe-2023-0045>.
9. Mondello A., Salomone R., Mondello G. Exploring circular economy in the cosmetic industry: Insights from a literature review, *Environmental Impact Assessment Review*, 2024. Vol. 105. 107443. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2024.107443>.
10. InterCHARM-Україна (@intercharmukraina). Міжнародна виставка індустрії краси. URL: https://www.google.com/search?q=www.intercharm.net&sca_esv.
11. Omeiza Z. Perfume Clones vs Perfume Copies. The World of Perfume Clones. *Perfume Clones vs Perfume Copies*. *Planet Zaiy*. November 9, 2022. URL: <https://planetzaiy.fashion.blog/2022/11/09/clones-vs-copy/>.
12. Про косметичні засоби. Регламент Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу No 1223/2009 від 30 листопада 2009 р. URL: <https://www.viconsult.com/ua/publikatsii/rehlament-1223-2009-yes-kosmetychna-produktsiia/>.
13. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.05.1993 р. № 3689-XII (в ред. від 31.12.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/print1218034688041545#Text>.

References

1. Antykoruptionsiina prohrama Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy na 2023-2025 rr. Nakaz DMSU vid 31.05.2023 r. № 236. URL: <https://customs.gov.ua/antikoruptionsiina-programa>.
2. Plan reformuvannia DMSU na 2024-2030 rr. Nakaz DMSU vid 24.05.2024 r. № 686. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>.
3. Tertychna A., Naidenko O. (2023), Rol mytnykh orhaniv u zabezpechenni mytnoi bezpeky. *Ekonomika ta suspilstvo*. N 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-63/>
4. Lytvynova Ye. V. (2021), Poniattia ta funksiit mytno-taryfnogo mekhanizmu v umovakh staloho rozvytku. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*. Vyp. 6(86). S. 69-73. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-6-10>.
5. Miloshoska D, Reckoski R, Smilkovski, I. (2016), Security role of the customs administration in the international trade.

HORIZONS.A. 20. DOI: [10.20544/HORIZONS.A.20.1.17.P09](https://doi.org/10.20544/HORIZONS.A.20.1.17.P09)

6. Ihnashkina T. B., Dushyna L. M., Moskalets T. A. (2020), Svitovyi rynok parfumerno-kosmetychnoi produktsii: suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*. Vyp. 41. S. 87-93. <https://doi.org/10.32843/infrastructure41-14>.

7. Parkhomenko N. O., Denysiuk O. V. (2023), Tendentsii rozvytku svitovoho ta ukrainskoho rynkiv kosmetychnykh vyrobiv (in English). *Modern Economics*. № 38 (2023). S. 125-131. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-19).

8. Turcu O., Brancu, C. (2023), The Impact of the Beauty Industry on the Economic Growth at the European Union Level. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*. 17. 468-474. DOI: <https://doi.org/10.2478/picbe-2023-0045>.

9. Mondello A., Salomone R., Mondello G. (2024), Exploring circular economy in the cosmetic industry: Insights from a literature review, *Environmental Impact Assessment Review*. Vol. 105. 107443. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2024.107443>.

10. InterCHARM-Ukraina (@intercharmukraina). Mizhnarodna vystavka industrii krasy. URL: https://www.google.com/search?q=www.intercharm.net&sca_esv.

11. Omeiza Z. (2022), Perfume Clones vs Perfume Copies. The World of Perfume Clones. *Perfume Clones vs Perfume Copies*. *Planet Zaiy*. November 9. URL: <https://planetzaiy.fashion.blog/2022/11/09/clones-vs-copy/>.

12. Pro kosmetychni zasoby. Rehlament Yevropeiskoho parlamentu ta Rady Yevropeiskoho Soiuzu No 1223/2009 vid 30 lystopada 2009 r. URL: <https://www.viconsult.com/ua/publikatsii/rehlament-1223-2009-yes-kosmetychna-produktsiia/>.

13. Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh: Zakon Ukrainy vid 15.05.1993 r. № 3689-XII (v red. vid 31.12.2023 r.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/print1218034688041545#Text>.